

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: Joh. Skjoldborg II

Citation: Aakjær, Jeppe: "Joh. Skjoldborg II", i Aakjær, Jeppe: *Artikler og Taler. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 153. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer04tom-shoot-workid56205/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Artikler og Taler. - 1919

Ved tairige Exempler beviser han, hvor forskelligartet Bønderne er, hvor daarligt de baade psykologisk og samfundsmæssigt set svarer til Begrebet „Siatteløst“, men at de tvært imod er nok saa nuanceret og forskelligartet som de andre Samfundsklasser. Han deler dem i tre Hovedgrupper: Gaardmænd, Husmænd og Landarbejdere, og giver en livfuld Skildring af disse sidstes utroligt sløvende og fortrykte Existens, og slutter med at hævde som sin Opfattelse, at den eneste Magt, der er i Stand til at vække disse Landarbejdere op af den Døs, hvori deres Armod og ydre Forkuelse holder dem nedsænket, er den socialdemokratiske Bevægelse; alene gennem dens Agitation og Organisation vil de løftes i aandelig Jævnhøjde med de øvrige mere begunstige Samfundslag.

Dette sidste Punkt af Skjoldborgs Tale gav Anledning til en livlig Debat.

Aftenen sluttede med Hyldest til Skjoldborg.

II.

JOHAN SKJOLDBORG:

ENSOMME FOLK.

„Pol.“, 26. April 1909.

Johan Skjoldborgs litterære Storbedrift er og bliver Romanen „Gyldholm“.

Den skød op af vor Bondejord som en Flamme og stod en god Stund med truende Flakken foran Herregaardsporten. Siden er han bleven saa stille; saa mild og stille.

„Bjerregaarden“ fulgte umiddelbart efter som en næsten altfor rundhaandet Undskyldning. „Søfuglen“ var saa vist hverken nogen Skarv eller Havørn, der slaar voldsomt ned paa sit Bytte, men den hjemlige danske Maage, der glitrer saa idyllisk under vor grønne Strand.

Dette være ikke sagt som nogen Bebrejdelse. En Forfatter har ingen Forpligtelse til at optræde med Skum i Mundvigterne, hver Gang han viser sig paa Estraden.

Skjoldborg har desuden paa saa mange andre Maader godtgjort, at hans sociale Interesse er lige lysvaagen nu som før.

Men nægtes skal det ikke, at et lille rask Tordenskrald, der atter kunde faa det til at klirre i Mejerispandene omkring ved Husgavlene, vilde gjøre sig i dette lumre Bondeland, der altid har haft Tilbøjelighed til de lange Midtægtsøvn.

Noget saadant tør dog ikke ventes af Skjoldborgs sidste Bog. Disse „Ersomme Folk“ vil ikke efterlade nogen Svovl-lugt i vore Stuer, men derimod en kjær og kjendt Duft af Vang og Hede, af Fjord og Strand, af Hav og Klit.

Og saa vil de, som ogsaa Skjoldborgs tidligere Bøger, fortælle dig en hel Del om det trofaste, slidssomme Liv rundt om ved Landets Yderkanter.

Skjoldborg, der paa sine rappe Sko travler Landet om, han er sikkert steget over adskilligt flere Dørtrin end nogen anden skrivende Mand i Landet. Og han staar der ikke bare for at lure, for at faa noget interessant til Notitsbogen, men alt, hvad han meddeler os om disse afsides Menneskeskæbner, er gjennemskinneth af den varmeste Medfølelse og hans eget lykkelige Sinds livstrodige Harmoni.

Der er efterhaanden i vor Almueskildring kommet adskilligt nyt Folk til, der har staaet sig ned bag den samme Klit og valet noget nær de samme Emner som Skjoldborg — enkelte som *Harry Søberg* gjør deres Sager umiskjendelig godt — men ingen ny Mand har endnu naaet Skjoldborg i Naturskildringens Præcision, ingen ejer hans varme Hjertelag, hans jydsktøede Lune eller hans sociale Instinkt.

Og det er netop paa dette sidste Punkt, at Græften er bredest mellem ham og hans Efterfølgere.

„Ersomme Folk“ minder stærkt om Skjoldborgs tidligere Novellesamling „Almue“.

Den indledes med en pragtfuld Fortælling „Greth' paa Lien“. Jeg er nær ved at tro, at det kunstnerisk set er det bedste, Skjoldborg nogensinde har frembragt. Derne ru, sandgroede Kvindeskikkelse, mød kun ét svagt og skæbnesvangert Øjeblik i sit Liv, da hun lod sig lokke ned i den blomstrende Lyng — hun lever der i sin fattige Gaard paa Bakkekuden mod Havet, ensom og stejl som Skarreklit.

Fortællingen vrimler af Træk, der røber det intimeste Kjendskab til Klitboens nøjsomme Liv; det er disse krydrede Smatræk, der er en Livsens Glæde for den, der selv er voxet op under noget nær de samme Levevilkår. Saaledes fortæller han om den gamle, livstrætte Greth', der nu be-

standig maa holde Sengen: „Hun hørte hver Middag Stegflæsken brase paa Panden ude i Køkkenet — — —“ Gennem dette ene Billedes udløses tusinde Erindringer fra min egen Barndom, fra disse fattige, sandstrøede Hjem, der lyste af Fred og Renhed, men hver Kartoffel og stegt Flæsk var Dagens Kost saa at sige Aaret rundt.

Nydelig fortalt er ogsaa Historien om den lille Hyrdræng („Per Hywers Sommerdag“), der maa bære alle Køernes Synder Dagen lang i de store, duftende Kjær langs Bygholms Vejle. Det er sjensynlig Selvoplevelse i hver Linie. — Historien om den lille Skibskok, der dog ikke kom ud at rejse, synes at være en Splint, der er nøget fra den større Bog „Søfuglen“. Hvis Skjoldborg under Udarbejdelsen af denne Bog havde taget denne lille Gut med ud paa Langfarten i Stedet for at lade ham flygte fra sin Plageaand i Frederikshavn, med andre Ord, hvis han havde kunnet sejle det sociale Problem et Par Streger nærmere, saa havde han maaske skjænket os et „Gyldholm“ til Søs, hvad vistnok mange smaa mishandlede Skibsdrenge venter paa.

Naa, det er jo en lør Sag at skrive Opgaver for andre. Men Skjoldborg er netop den litterære „Brydhammer“ — for at bruge et af hans sidste Bogs malende Udtryk — som jeg tror i Stand til at løse en saadan Opgave. Han er jo ikke uden Erfaringer om Sømandslivet, dels fra sin sidste længere Udflugt, dels fra sit tidligste „Krejlerliv“, da han varpede omkring med røgede Aal mellem Limfjordskysterne og stempede sin Spytstraale i Døksplankerne med de øvrige Ulker.

Skjoldborg er den misundelsesværdige Forfatter, der kan kaste sit Garn ud nær sagt overalt og være vis paa at komme hjem med Fangst. Ganske vist kan det hælde ogsaa ham, at han har glemt de Blyoøder hjemme, der skulde isa hans Vaad til at synke, og da trækker han kun Vandmænd ind i Baaden; men hyppigere gjør han gode og sikre Dræt som næsten overalt i denne Bog.

Svagest synes jeg han er, naar han, som i den sidste Fortælling („Krøn i Kragreden“), lader Personerne tale direkte. Her er hans Øre ligesom ikke kræsen nok. Der kan aldeles ikke tvistes om, at Skjoldborg jo kjender den jydsk Almues Tale paa en Prik; og hyppigt sætter han denne Prik. Men til andre Tider har han ligesom ikke haft den ydmyge